

Horyna, Břetislav

[Předmluva]

In: Horyna, Břetislav. *Počátky filosofické antropologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, pp. 3-4

ISBN 8021021055

Stable URL (handle):

<https://hdl.handle.net/11222.digilib/127761>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI
ARTS

Masarykova univerzita
Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts,
Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

Antropologie (z řec. anthropós, člověk) obecně nauka o člověku, jež vychází ze zjištění trvalé reflexe člověka o sobě samém. Pojem antropologie se objevuje na sklonku 16. století, následně se užívá převážně k označení různých etických systémů a teprve v průběhu 19. století se začíná profilovat jako pojem pro samostatný obor (zejména v důsledku rozvoje biologických nauk o původu člověka, rasových teorií, apod.). Zprvu má podobu empirické antropologie, tj. vědně specializovaného výzkumu člověka, a rozvíjí se v dílčích směrech, jako je antropologie sociální, psychologická, fyziologická, genetická, atd. Nejobecnější otázkou po podstatě člověka, jeho místě ve světě a po jeho určení je předmětem filosofické a teologické antropologie. (Filosofický slovník, Olomouc 1995.)

Antropologie (z řec. anthropós, člověk, a logos, nauka) přibližně od 16. století označení pro nauku o přirozenosti člověka. Tato přirozenost přitom existuje v (různě koncipovaných) universálně (tzn. nezávisle na odlišnostech individuí, skupin a kultur a nezávisle na proměnlivosti situací a na běhu dějin) predikovatelných vlastnostech člověka, zvláště jeho jednání a řeči. Orientaci na přirozenost člověka lze pochopit jako pokus o obnovení lidské vzájemnosti v situacích ohrožení nebo nedostatečnosti takové vzájemnosti, pokud jde o základní životní záměry, cíle jednání a normy řeči (tzn. v krizových situacích). Podle toho, jaký druh vzájemnosti upadl do krize, bývá vymezována podstata člověka, to, co je obecně lidské. Při systematické rekonstrukci lze rozlišit několik koncepcí přirozenosti: přirozenost člověka ve smyslu (1) jeho biologicky (resp. obecně: přírodovědecky) popsatelných dispozic, ve smyslu (2) historicky nebo dokonce prehistoricky vytvořených pravidel jeho jednání (a dle okolností ve smyslu normativních představ, jež tato pravidla legitimují) a ve smyslu (3) jeho „lebensweltu“, tj. komukoli dostupných zkušeností... (Enzyklopädie Philosophie und Wissenschaftstheorie, vyd. J. Mittelstra, sv. 1, Mannheim – Wien – Zürich 1980.)

Filosofická antropologie je výraz přejetý v polovině 20. let tohoto století z jazyka vědy pro odpověď na otázku, jež očividně míří na něco jiného, než na co se ptá žalmista otázkou „Co je člověk, abys na něj ty, Bože, pamatoval?“, nebo Kant svou čtvrtou otázkou, v níž vrcholí tři předcházející po tom, co můžeme vědět, co máme konat a v co smíme doufat. Jinak by zavedení nového názvu pro téma, jež je tak úzce spojeno s dějinami přemýšlení o bytnosti, pověření a místu člověka, bylo bezcenné. ... Jméno „antropologie“ je plodem pozdního 16. století, užilo se v 18. století jako krycí jméno pro empirické výzkumy člověka, které byly mnoha způsoby svázány s morálně filosofickými otázkami a svůj vyhraněný význam získalo teprve v 19. století s uznáním psychologie, a to jako zuláštní odvětví anatomie, rasových nauk a nauky o původu člověka. ... (Religion in der Geschichte und Gegenwart, vyd. K. Gallinger, sv. 1, Tübingen 31965.)

... Nový význam získává slovo „antropologie“ mezi 16. a 18. stoletím, především v rámci německé školské filosofie. Tam, kde autoři jako M. HUNDT, O. CASMANN, C. BUTHELIUS, J. RHETE, S. GVENIUS ad. hledali název pro obor „psychologia“ speciálně člověka, se „antropologie“ stala jménem filosofické disciplíny. Její poněkud konvenčně zaznívající definice – „antropologia est doctrina humanae naturae“ – zakrývá, oč se ustavením této disciplíny vlastně jedná: pod titulem antropologie se školská filosofie emancipuje od teologicky orientované metafyzické tradice a klade si otázku: jak je možné určit člověka, jestliže to (již) nelze prostřednictvím metafyziky a (ještě) to nelze prostřednictvím matematické a experimentální přírodovědy. ... (Historisches Wörterbuch der Philosophie, vyd. J. Ritter a K. Gründer, sv. 1, Darmstadt 1971.)